

УДК 338:658.5

Ю.Я. Вовк, канд. техн. наук, доц., І.П. Вовк, канд. економ. наук.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ТА РОЛЬ ДЕРЖАВИ У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Y.Y Vovk, Ph.D., Assoc. Prof., I.P. Vovk, Ph.D.

RATIONAL USE OF INNOVATIVE RESOURCES AND THE ROLE OF THE STATE IN THE DEVELOPMENT OF ECONOMY

Під інноваційними ресурсами підприємства розуміють детермінанти, що визначають здатність системи до інноваційної діяльності та стають її джерелами (кадрові, науково-технічні, виробничо-технологічні, фінансово-економічні) [1].

Інноваційний розвиток економіки можливий за наявності необхідних інноваційних ресурсів, зокрема, матеріальних, людських, інформаційних тощо. Проте наявність самих ресурсів не є умовою гарантованого розвитку, все залежить від раціоналізації їх використання.

В світі існують різні моделі використання наявних ресурсів. Останнім часом деякими науковцями відзначається негативний вплив неоліберальних ринкових відносин на інноваційний розвиток економіки. Він обумовлений тим, що неолібералізм має природну властивість витіснити інноваційний фактор із числа головних джерел економічного зростання і відводити цю роль фінансовому капіталу, перетворюючи його у відносно самостійний спосіб накопичення прибутку [2].

Але таке накопичення капіталу, слабо пов'язане з реальним матеріальним виробництвом, є багато в чому фіктивним. Світова фінансова криза є цьому свідченням. Надмірна «фінансифікація» економіки за допомогою насадження неоліберальної ринкової доктрини, що виходить за рамки соціально-економічної раціональності використання наявних ресурсів, призводить до відносного зменшення ролі інноваційного фактора в забезпеченні економічного зростання в розвинених країнах і до його повного витіснення в менш розвинених. Така політика призводить до посилення нестабільності світової економічної системи в цілому і тих національних економік, які використовують найбільш ортодоксальну неоліберальну ринкову модель, і до їх зриву в кризу.

За багатьма ознаками економіка України стала «жертвою» такої «неоліберальної» політики, яка часто насаджується ззовні і представляється як єдино вірною для слабкої економіки держави.

Проте, як показала історія, саме модель розвитку, яка мала чітко виражену інноваційну основу, дозволила багатьом країнам досягти значного прогресу. Ця модель була орієнтована на максимальне застосування нових знань і нових технологій у виробництві. Тому освіті і науці, як головним джерелам отримання нових знань і технологій, приділялося пріоритетне державне значення. Це притаманне було США, СРСР, багатьом «азіатським тиграм», Індії, Китаю. Незважаючи на різні політичні системи, всі вони досягли значних успіхів в економіці завдяки тому, що обрали шлях інноваційного розвитку на основі застосування ринкових принципів при переважній ролі держави в економічному житті. При цьому, як стверджують деякі відомі аналітики, такі, наприклад, як Нобелівський лауреат Дж.Стігліц або Ноам Чомські, всі ці країни спочатку відмовилися від неоліберальних ринкових доктрин, що активно насаджувалися в світі їх прихильниками. Це дозволило їм досягти значних успіхів в економічному зростанні.

Дві важливі обставини змушують звернути увагу на фактор росту нерівності в умовах неоліберального ринку. По-перше, зростання нерівності, будучи одним з голов-

них результатів неолібералізації економіки, разом з тим, проявляє себе як фактор гальмування інноваційного розвитку економіки, що спостерігається і донині в Україні.

Ряд дослідників вказують на те, що при досягненні деякої межі нерівності взагалі неможливо реалізувати інноваційну модель розвитку країни. По-друге, слід звернути увагу на те, що, як і нерівність, зрівнялівка в рівні життя людей також є несприятливим фактором для інноваційного розвитку економіки.

Нерівність приводить до гальмування психічних стимулів, до свідомої і напруженої праці, до зниження творчої та інноваційної активності робочої сили. У цих умовах наукові знання та інновації стають все менш затребуваними суспільством. Все це призводить до дестабілізації соціальної стійкості країни.

На даний час, криза інноваційного розвитку економіки спровокувала загальну кризу всієї державної системи.

Аналіз неолібералізації економіки дозволяє зробити ряд важливих висновків. Неолібералізм призвів до витіснення інноваційного фактора зі сфери матеріального виробництва, як головного джерела економічного зростання, і звів у цю роль фінансовий капітал. Відома формула: $T - G - T'$ трансформувалася в подальшому в формулу: $G - T - G'$, а потім ринок капіталу, скориставшись подарованою неоліберальною доктриною свободою, придбав вищу ступінь самостійності. Він перестав виконувати свою природну первісну функцію обслуговування матеріального виробництва і товарного ринку і став діяти самостійно за формулою: $G - G' - G''$ [2].

Домінуванню грошової форми ринкового капіталу над ринком інноваційних ресурсів сприяли нові інформаційно-комунікаційні технології, які дозволяють здійснювати ринкові операції з грошовими та цінними паперами з незрівнянно більшою швидкістю, ніж з ресурсами.

Інноваційні ресурси, які за своєю природою призначені для зменшення витрат виробництва (підвищення продуктивності праці, підвищення якості продукції) або, що те ж саме, для підвищення віддачі від потенціалу наявних ресурсів, стали використовуватися в основному для максимізації прибутку на капітал, тобто посилилася капіталізація інновацій і ґрунтовно загальмувався процес їх соціалізації.

Неолібералізація створила широкий простір для нечесної приватизації матеріальної та інтелектуальної власності, багаторазово посилила поширення в суспільстві корупції, стимулювала зрощування капіталу з владою і масштабне використання грошових коштів власників капіталу для забезпечення приходу до влади політиків, лояльних до сформованим в неоліберальній економіці інтересам капіталу, далеких від інтересів суспільства і трудящих. Тим самим неолібералізм став серйозним гальмом для розвитку реальної демократії.

Тому, Україна, як держава, повинна стати ефективним менеджером не тільки тієї частини власності, яка формально є державною, а й по відношенню до раціонального використання всіх ресурсів країни і всього національного багатства.

Література

1. Ересько І. Г. Оцінка інноваційного потенціалу України / І. Г. Ересько // Економіка та держава. – 2006. – № 4. – С. 34-38.
2. Малицкий Б.А. Неoliberalизм и кризис инновационного развития экономики. Формула кризиса / Б.А. Малицкий. - К.: Феникс, 2009. - 64 с.